

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 30^{ΗΣ} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1983

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΥ

ΠΟΜΠΟΙ ΚΑΙ ΔΕΚΤΕΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΩΝ ΗΧΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΥ

Κύριε Πρόεδρε τής Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν αἰσθάνεται βαθύτατα τὴν τιμὴ ποὺ τῆς προσδίδει ἡ παρουσία σας κατὰ τὴν ἀποφινὴ πανηγυρική της συνέδρια. Καὶ μαζὶ μὲ τὴν τιμήν, ἐπιτρέψατέ μας νὰ θεωροῦμε δτι ἐκφράζεται ἡ συμπάθεια, ἡ ἔγκριση καὶ ἡ συμπαράστασή σας στὸ ἐπιτελούμενο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία ἔργο, ιδίως στὰ ταραγμένα αὐτὰ χρόνια ποὺ περνᾶ ὅλος ὁ κόσμος καὶ ἐμεῖς, χρόνια κατὰ τὰ ὅποια τὰ ιδανικὰ ἔχοντα ἀρχίσει νὰ ἀμφισβητοῦνται καὶ νὰ ξεφτίζονται καὶ ἡ φθορὰ τῶν ἥθικῶν ἀξιῶν νὰ εἴναι πιὰ καταφανῆς. Τὸ Ἀνώτατο αὐτὸ Πνευματικὸ "Ιδρυμα τῆς χώρας, ταγμένο ἀποκλειστικὰ στὴν ὑπηρεσία τῆς Ἐπιστήμης, τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, προσπαθεῖ κατὰ τὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ ν' ἀντισταθμίσει μὲ τὸ ἔργο του στὸν τόπο μας τὴν ἀναταραχὴν ἀπὸ τὴν παγκόσμια τρικυμία, ἀναπληρώνοντας ὅσο γίνεται ἐκεῖνο ποὺ χάνεται ἀπὸ τὴν ἀναπόφευκτη φθορά, ποὺ πρῶτα ἀπ' ὅλα ζημιώνει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἔχει καὶ θὰ ἔχει πάντοτε τὴν ἀνάγκη τῆς στοργῆς καὶ τῆς συνδρομῆς τῆς Πολιτείας, ὅπως γίνεται σὲ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ σὲ ὅλα τὰ καθεστῶτα, γιὰ νὰ καταστεῖ δυνατὸ νὰ ἀπο-

δώσει μὲ τὴν καλλιέργεια καὶ προαγωγὴ τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν ἐκεῖνο ποὺ πάντα θὰ ἔχει ἀνάγκη ὁ ἀνθρωπος στὴν προσπάθειά του γιὰ τὴν ἀνύψωση τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς του, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ ὑπόλοιπο ζωϊκὸ βασίλειο. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἡ ἐδῶ παρουσία σας, Κύριε Πρόεδρε, δὲν εἶναι μόνο τιμητικὴ γιὰ μᾶς, ἀλλὰ καὶ πολύτιμη.

* * *

Σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 83 παράγραφο 3 τοῦ 'Οργανισμοῦ τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν, ὁ Πρόεδρος τῆς κατὰ τὴν πανηγυρικὴ συνεδρία τοῦ Δεκεμβρίου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, πάνακοινώνει τὰ ἐνδιαφέροντα τὴν 'Ακαδημίαν, τὴν 'Επιστήμην, τὰ Γράμματα καὶ τὰς Τέχνας καὶ δυνάμενα νὰ προαγάγουν αὐτὰς ἢ νὰ ἐπιδράσουν ἐπὶ τῆς εὐημερίας τοῦ 'Εθνους ἢ τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου ἢ καὶ πραγματεύεται εὐλήπτως δι' ὅλους θέμα τῆς εἰδικότητος αὐτοῦ».

Αὐτὰ ἀναγράφονται ἐπὶ λέξει, σχετικὰ μὲ τὴν σημεριṇὴ πανηγυρικὴ συνεδρία. Καὶ δσον ἀφορᾶ στὸ πρῶτο σκέλος γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ 'Εθνους ἢ τῆς ἀνθρωπότητος, νομίζω ὅτι κατὰ κάποιο τρόπο ἀναφέρθηκε ὁ διμιλῶν κατὰ τὴν ἐναρκτήρια προεδρικὴ του διμιλία τῆς 13ης Ιανουαρίου 1983 ὑπὸ τὸν τίτλο «Τὸ 'Ελληνικὸ χρέος στὸν σημερινὸ ἀνθρωπο», διμιλία κατὰ τὴν ὅποια ἐπρότεινε τὴν ἀνάληψη μᾶς προσπάθειας ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα, γιὰ τὴν ἐνδυνάμωση σὲ ὅλο τὸν κόσμο καὶ τὴν ὅσο τὸ δυνατὸ μεγαλύτερη ἐξάπλωση καὶ ἐπαναφορὰ στὰ ὑψηλά της βάθρα τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας. «Πιστεύω ἀπόλυτα», ἔλεγα τότε, «πῶς στὴ σκέψη κάθε ὑπεύθυνον ὅπου γῆς ἀνθρώπου τοῦ πνεύματος, ἔχει ἐδραιωθεῖ ἢ πεποίθηση ὅτι μὰ τεράστια μερίδα τῆς εὐθύνης γιὰ τὴ σημεριṇὴ κάθε ἄλλο παρὰ ἀξιοζήλευτη κατάσταση ποὺ βρίσκεται ὁ ἀνθρωπος, θὰ πρέπει ν' ἀποδοθεῖ στὴν ἀποστέρηση ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσή του τῶν στοιχείων καὶ τῶν γνώσεων ἐκείνων, ποὺ ἀνέβαζαν ἄλλοτε τὴν πνευματική, ψυχικὴ καὶ ἥθική του στάθμη». Αὐτὰ μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἔλεγα καί, σύμφωνα μὲ τὶς διαβεβαιώσεις, ποὺ πῆρα τότε, νόμιζα πῶς ἡ φωνὴ ποὺ ἀκού-

στηκε ἀπὸ τοῦτο τὸ βῆμα ἐξέφραζε τὶς ἀνησυχίες στὸ θέμα αὐτὸ τοῦ πνευματικοῦ μας κόσμου δλόκληρον. Δὲν θέλω νὰ πιστεύω πὼς τελικὰ θὰ ἀρκεσθοῦμε μόνο στὶς θλιβερὲς διαπιστώσεις, ἀλλὰ κάποια στιγμὴ θὰ προχωρήσει ἡ ἑλληνικὴ πρωτοβουλία καὶ στὴν πραγματοποίηση τῆς ἰδέας αὐτῆς.

Αὐτὸ ἀποτελοῦσε τὸ πρῶτο σκέλος τῶν ἀναφερομένων ὡς ὑποχρεώσεων τῆς Ἀκαδημίας. Τὸ δεύτερο εἶναι ἡ διαπραγμάτευση μὲ εὖληπτο τρόπο ἐνὸς θέματος τῆς εἰδικότητας τοῦ Προέδρου.

Θὰ προσπαθήσω τώρα, μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ συντομία νὰ ἐκφράσω τὶς ἀνησυχίες τῆς ἐποχῆς μας στὴ μουσικὴ δημιουργίᾳ, σχετικὰ μὲ τὴν ἀνταπόκρισή της ἀπὸ τὸ κοινό. Τὴ σχέση, δηλαδὴ, πομποῦ καὶ δέκτη στὴν τέχνη τῶν ἥχων, κατὰ τὶς τελευταῖς δεκαετίες.

⁷ Απὸ τὴν ἀρχὴν θὰ πρέπει νὰ τονισθεῖ ἡ διαφοροποίηση τῆς μουσικῆς ἀπέναντι τῶν ἄλλων καλῶν τεχνῶν. Πόσες προσπάθειες ἔχουν γίνει μέχρι στιγμῆς ἐν ὄντοι τῆς ἀνανέωσης τῆς τέχνης, πόσες σχολεῖς ἔχουν δημιουργηθεῖ στὶς εἰκαστικὲς τέχνες, στὸ θέατρο, στὴν ποίηση, στὴν λογοτεχνία, στὸν κινηματογράφο — ἀν τὸν θέλετε ὡς ἐκφραση καλῆς τέχνης — πόσες προσπάθειες, λέω, ἔγιναν γιὰ νὰ παρουσιασθεῖ κατὰ τὶς τελευταῖς δεκαετίες ὡς τέχνη ἵστιμη καὶ ἡ ἄλλη ὅψη τους, ἀκόμα καὶ ἡ ἀντίθετη, μὲ τὴν προσθήκη στὴν ἀρχὴ τῆς λέξης τοῦ ἀρνητικοῦ «ἀντί» ἢ τοῦ στερητικοῦ «ἄλφα» στὴν ἔννοια ποὺ δίνει ἡ συνέχεια τῆς λέξης. Πέρα ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἀρνητικὸ πρόθεμα «ἀντί» ἢ τὸ στερητικὸ «α» προδίνουν ἀδυναμία γιὰ τὴν ὕπαρξη ἴσχυρῆς καὶ αὐτόνομης θέσης, ὅλοι μας εἴδαμε, ἀκούσαμε, παρακολούθησαμε, διαβάσαμε τὶς νεώτερες καλλιτεχνικὲς αὐτὲς τοποθετήσεις καὶ μᾶς δημιουργήθηκαν οἱ ἀντίστοιχες πρὸς τὸν πνευματικὸ ἢ ψυχικὸ κόσμο τοῦ καθενὸς συγκαταθέσεις ἢ ἀντιδράσεις. Στὴ μουσικὴ νομίζω πὼς ὑπάρχει μιὰ μεγάλη διαφορά. Γιατὶ ὅλες αὐτὲς οἱ καλλιτεχνικὲς τάσεις ποὺ ἀνέφερα, ἐκφράζονται μὲ βάση κάποιαν ὅλη. Οἱ εἰκαστικὲς τέχνες μὲ τὸ χρῶμα, τὸ μάρμαρο,

τὸ ἔνδον, τὸ σίδερο, καὶ ὅτιδήποτε ἄλλο ἔχει ἐπινοηθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια. Ἐπίσης ἡ λογοτεχνία, ἡ ποίηση, τὸ θέατρο, μὲ τὸν συγκεκριμένο λόγο καὶ τὴν εἰκόνα. Μόνο ἡ μουσικὴ δὲν χτίζεται μὲ στοιχεῖα ύλικά. Τὰ συστατικά της, δηλ. ὁ ἥχος καὶ ὁ ρυθμός εἶναι ἄϋλα, ἀσύλληπτα, ποὺ κορφολογοῦνται ἀπὸ τὴν ἴκανότητα τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἐπαφῆς τοῦ συνθέτη μὲ τὴν ἴδια τὴν φύση. Στοιχεῖα ἀφηρημένα, ποὺ τὰ συγκεκριμενοποιεῖ ὁ συνθέτης, ὅταν κατορθώσει νὰ τὸν δώσει μιὰ σύμμιξη καὶ συναρμολόγηση τέτοια, ἀνάλογη μὲ τὸν βαθμὸν τῆς ἴκανότητάς του, ποὺ ὀνομάζουμε κλίση, ταλέντο, ἰδιοφυΐα, μεγαλοφυΐα.

Ἡ συγκεκριμενοποίηση αὐτὴ συνίσταται μόνο στὸν τρόπο ποὺ ἐπινόησε ὁ ἀνθρωπος νὰ καταγράψει αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, χωρὶς δμως ἡ ἀποτύπωσή τους στὸ χαρτὶ ν' ἀποτελεῖ αὐτὸν καθεαντὸν ἔργο τέχνης, ὅπως γίνεται π.χ. σ' ἕνα ζωγραφικὸ πίνακα. Ἀπλῶς χρειάζεται μόνο ὁμέσο στὸν μεσολαβητὴ μεταξὺ συνθέτη καὶ κοινοῦ, ποὺ εἶναι ὁ ἐκτελεστής, γιὰ νὰ ἐξασθλωθεῖ πάλι κατὰ τὴν ἐκτέλεση καὶ νὰ ὀδηγήσῃ στὴν ἀφηρημένη καὶ μόνο ἐκφρασή τῆς τὸν ἀκροατή της, ὡς δέκτη τῆς προσφορᾶς τοῦ πομποῦ.

Ἡ μουσική, λοιπόν, εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀφηρημένη τέχνη, ἀφοῦ τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὅποια κατὰ βάσιν ἀποτελεῖται, ὁ ἥχος δηλ. καὶ ὁ ρυθμός, εἶναι ἀπιαστα, ἄϋλα, μὴ συγκεκριμένα, κατ' ἀντίθεση πρὸς ὅλες τὶς ἄλλες ἐκφράσεις τῆς τέχνης, ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀναμφισβήτητα ύλικὰ καὶ συγκεκριμένα στοιχεῖα.

Παρ' ὅλα αὐτά, θὰ ἴταν, νομίζω, ἀπὸ ὅλους δεκτὸ νὰ τονισθεῖ ἡ διάκριση γιὰ τὸ βάθος καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐντύπωσης ποὺ προκαλεῖ ἡ ἀκρόαση, π.χ. ἐνὸς μουσικοῦ ἀριστονοργήματος μὲ τὴν ὅποιαν ἐντύπωση μᾶς προσφέρει ἕνα ἀντίστοιχης ἀξίας ἔργο εἰκαστικῆς τέχνης. Ἡ ἐπίδραση τῆς μουσικῆς στὴ γέννηση ἡ τὴν ἀφύπνιση συνασθημάτων καὶ σκέψεων, εἶναι κατὰ πολὺ ἐντονώτερη καί, γιατί ὅχι; πολὺ πιὸ συντελεστικὴ στὴ διαμόρφωση ἵδεῶν καί, ἵδιως, αἰσθητικῶν ἀξιῶν καὶ καθοδηγητικῶν κριτηρίων ἀπὸ τὶς ἄλλες τέχνες, ἐκτὸς

τῆς τέχνης τοῦ λόγου, ποὺ ἐκφράζονται μὲ νίκα μέσα. Φαίνεται πώς ἡ ἐπικοινωνία πομποῦ - δέκτη (μέσω τοῦ ἐκτελεστῆ, βέβαια) ποὺ γίνεται χωρὶς τὴ μεσολάβηση ἀπῶν ἢ δρατῶν στοιχείων, ἔχει πιὸ ἄμεσο καὶ ἀπὸ τὰ βάθη του ἐσωτερικοῦ μας κόσμου ἀντίκτυπο ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν καλλιτέχνη — κοινοῦ μὲ τὴ μεσολάβηση τῆς ὕλης, ὅπως γίνεται στὶς εἰκαστικὲς τέχνες.

‘*H* μουσική, λοιπόν, ἡ κατ’ ἐξοχὴν καὶ ἐκ προοιμίου ἀφηρημένη τέχνη, ἀφοῦ πέρασε ἀπὸ τὴ φυσιολογικὰ ἀνανεωτικὴ τάση τῶν νεωτέρων δημιουργῶν ὡς ἐξέλιξη τοῦ πνεύματος ποὺ ἐπεκράτησε τὸν 19ο αἰώνα, ἀφοῦ ἀκολούθησε τὸν ἐμπρεσιονισμὸν καὶ τὸν ἐξπρεσιονισμό, γιὰ νὰ περιοριστῷ στὰ δύο μόνο αὐτὰ κινήματα, τὰ ὅποια μᾶς οληροδότησαν σπουδαῖα ἔργα τῆς γενικῆς μουσικῆς φιλολογίας, ἡ μουσική, λέω, ὑποχρεώθηκε σιγὰ-σιγά, συμβαδίζοντας μὲ δλες τὶς ἄλλες τέχνες, σὲ νέα ἀφαίρεση τῆς ἥδη ἀφηρημένης ὑπόστασής της, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔχει φθάσει ἡ σχέση συνθέτη καὶ ἀκροατὴ σὲ ἔνα σημεῖο, ἀν δχι πάντοτε διάστασης ἢ σύγχρονος, δπωσδήποτε ὅμως δυσκολίας ἐπαφῆς μὲ τὸ μεγάλο κοινό, γιὰ τὸ δποῖο ὑποτίθεται ὅτι προορίζεται, καθὼς γινόταν πάντοτε μὲ τὴ μουσικὴ οληρονομιὰ αἰώνων μέχρι σήμερα.

Καὶ αὐτὴ ἡ δυσκολία ἐπαφῆς ἐντείνεται ἀκόμα περισσότερο ἐξ αἰτίας πολλῶν ποὺ ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τὴ σύγχρονη ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ μουσικὴ αὐτὴ Βαβέλ καὶ παρεμβάλλονται μεταξὺ τῶν πραγματικὰ ἴκανῶν γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν ἔνα, ἔστω ἐφήμερο, *modus vivendi* στὸν καλλιτεχνικὸ τομέα, μὲ ἀποτέλεσμα δχι μόνο τὴν παράταση τῆς μεταβατικῆς περιόδου, ποὺ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μεταβάλλεται σὲ μονιμότητα, ἀλλὰ κυρίως τὴ δημιουργία ἐνὸς πραγματικοῦ ἀδιεξόδου. ‘*H* παρεμβολή τους αὐτὴ εἶναι πολὺ περισσότερο εὔκολη ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴ σήμερα, ἀφοῦ γίνεται μὲ τὴ μορφὴ τῆς παραδοξολογίας μέσα στὴ γενικὴν ἀναταραχή, στὴν πάλη πολλῶν τάσεων τεχνικῆς καὶ στὺλ γιὰ τὴν τελικὴ ἐπικράτηση ἐκείνης, ποὺ θὰ κατόρθωνε νὰ ἐπιβιώσει καὶ νὰ κωδικοποιήσει γιὰ ἔνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα

τὴν νέα μορφὴ τῆς μουσικῆς τοῦ μέλλοντος. Ἐχω ὑπὸ ὅψη μον πὼς οἱ μεγαλοφυῖες προηγοῦνται τῆς ἐποχῆς τους, ἀρνοῦμαι ὅμως νὰ πιστέψω πὼς κατὰ τὶς τελευταῖς πέντε - ἕξη δεκαετίες συγκεντρώθηκε ὅλη αὐτὴ ἡ πληθώρα τῶν μεγαλοφυῶν συνθετῶν, ποὺ ἐννοεῖ ὁ καθένας τους νὰ ὑποδείξῃ καὶ νὰ ἐπιβάλει τὸν μελλοντικὸν δρόμο τῆς τέχνης.

Ἡ μουσικὴ τέχνη ἔχει χορτάσει πιὰ ἀπὸ γκρεμιστές. Καὶ εἶναι πραγματικὰ κρῖμα ποὺ ἀνανεωτές της καὶ ἐξελικτικὰ πνεύματα σὰν τὸν Σαιμπεργκ, τὸν Στραβίνσκην, τὸν Προκόφιεφ, τὸν Μπέλα Μπάρτον καὶ τόσους ἄλλους, ποὺ ἡ προσωπική τους προσφορὰ ἐπλούτισε τὴν ἡχητικὴ σύνταξην, διεύρυνε καὶ ἐποίκιλε τὰ ἐκφραστικὰ μέσα καὶ ὀδήγησε σὲ ἓνα καινούργιο δρόμο τὴν τέχνην, κινδυνεύοντα μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου νὰ θεωρηθοῦν καὶ αὐτοὶ παλαιωμένοι, προτοῦ προφτάσουν νὰ ἐδραιωθοῦν στὴ συνείδηση τοῦ κοινοῦ.

Ολα αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ ἀνήσυχες διαπιστώσεις, ποὺ εἶμαι βέβαιος πὼς δλοι, ποὺ αἰσθάνονται μιὰ ὑπευθυνότητα γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελοῦν στὴ μουσική, συμμερίζονται ἀπόλυτα, ἀκόμα καὶ ἀν μετέχοντα στὴν παράταση αὐτῆς τῆς σημερινῆς πραγματικότητας τῆς μουσικῆς τέχνης. Γιατὶ δλοι θέλουν νὰ πιστεύονταν στὴν ἐπαφὴ καὶ ἐπικοινωνία συνθέτη καὶ κοινοῦ, στὴν ὑπαρξη μέσα στὸ ἔργο τῆς τέχνης τοῦ ἀνθρώπινου λογισμοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρώπινου αἰσθήματος, στὴν ἀνάγκη τῆς συνεννόησης μέσα ἀπὸ τὶς μουσικὲς ίδεες ποὺ παρουσιάζει τὸ ἀμάλγαμα ἥχουν καὶ ρυθμοῦ, στὴν ἀποκάλυψη νέων κόσμων τοῦ πνεύματος ἀπὸ τοὺς πραγματικὰ ἐμπνευσμένους μουσικοὺς δημιουργούν.

Ολοι μας, μουσικοὶ καὶ μή, ἔχουμε νοιώσει αὐτὲς τὶς καταστάσεις, ἄλλοι περισσότερο καὶ ἄλλοι λιγότερο ἔντονα, ἀπὸ τὴν ἀκρόαση ἐνὸς ἀξιόλογου μουσικοῦ ἔργου, παλαιοῦ, νεώτερου ἢ ἐντελῶς σύγχρονου, δὲν ἔχει σημασία. Ἡ μουσική, μὲ τὴν ἐννοια τῆς ἐκφρασης τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ συνθέτη διὰ μέσου τῶν ἥχων, εἶναι μία:

«Τὰ ὄργανα ἀλλάζεις, μουσική.
Μέσα σου πάντα ζεῖ τ' ἀγδόνι»

λέει ὁ Παλαμᾶς. Ἡ τεχνικὴ εἶναι, ἀν θέλετε, τὸ ροῦχο ποὺ ντύνεται ἡ μουσική, καὶ τὸ στὺλ ὁ τρόπος ποὺ φοριέται αὐτὸ τὸ ροῦχο. Καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ στοιχεῖα παίρονται κατὰ ἐποχές, ὅπως εἶναι φυσικό, ἄλλη μορφή. Ὁ συνθέτης γράφει μὲ δόδηγὸ τὴν ἔμπτευση καὶ μὲ μέσο τὴν τεχνικὴ ποὺ τοῦ ὑπαγορεύει ἡ ἐποχὴ τοῦ. ἢ σὲ περίπτωση μεγαλοφυῖας, ὁ ὁραματισμὸς τῆς μελλούμενης ἐποχῆς. Ἡ κάθε σύγχρονη τεχνική, καὶ εἰδικότερα στὴν ἐποχή μας οἱ τόσες τεχνικὲς ποὺ προβάλλονται, ξαφνιάζουν τὸν μέσο ἀκροατῆ, ποὺ δέχεται εὐεργετικὰ τὴ μουσικὴ ποὺ γεννήθηκε μαζὶ μὲ τοὺς μακρινούς τον προγόνους, ἄλλὰ ἀπορρίπτει τὴν συνομήλική τον μουσική, ποὺ ἡ τεχνική της παίρνει στὴ συνείδησή τον τὴ θέση τοῦ σκοποῦ καὶ ὅχι τοῦ μέσον τῆς τέχνης.

Γιὰ νὰ εἴμαστε δμως δίκαιοι. δὲν θὰ πρέπει ν' ἀποκλείσουμε τὴν ἀναζήτηση τῆς εὐθύνης στὴν «ἀντίπεραν ὅχθην» καὶ ὅχι στὸ μειωμένο μουσικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀκροατῆ, ποὺ πολλὲς φορὲς δείχνει μιὰ ἔξιργιστικὴ ἐπιείκεια μὲ τὴ δήλωση πὼς δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβει τὸ ἔργο, ἀφήνοντας σὲ πολλοὺς δῆθεν δημιουργοὺς τὴ χαρὰ νὰ αἰτοθεωροῦνται δυσπρόσιτοι καὶ ἀπροσπέλαστοι λόγῳ ὕψους ἢ βάθους. Τὸ ἀληθινό, δμως, τὸ εἰλικρινές, τὸ μεγάλο στὴν τέχνη, ἀν δὲν τὸ καταλαβαίνει ἀπόλυτα τὸ κοινό, τὸ διαισθάνεται νοιώθοντας γι' αὐτὸ ἔνα ἀκαθόριστο δέος, ποὺ καὶ μόρο φτάνει γιὰ νὰ ἐπιδράσει εὐεργετικὰ στὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ κάθε συνειδητοῦ ἀκροατῆ.

Οἱ ἀντιθέσεις αὐτὲς μεταξὺ πομποῦ καὶ δέκτη τῆς μουσικῆς, ἀντιθέσεις ποὺ δὲν φαίνεται νὰ παρουσιάστηκαν σὲ τέτοια ἔκταση σὲ καμμιὰ προηγούμενη ἐποχή, ἀναμφισβήτητα θὰ πρέπει νὰ ὀφείλονται κατὰ τὸ μέγιστο μέρος τους στὴ μηδενιστικὴ ἀρνηση γιὰ τὸ παρελθόν, ποὺ ἐκδηλώθηκε σχεδὸν ὡς ἀνατροπὴ τῶν ὅσων ἵσχυαν στὴ μουσική, ἀντὶ τῆς γόνιμης ἀντίθεσης ποὺ ἀσφαλῶς θὰ ἦταν δημιουργικότερη καὶ θὰ ἔστηνε γερότερα θεμέλια στὴν ἔξέλιξη τῆς μουσικῆς.

Ἡ τέχνη, δμως, προχωρεῖ ὅπως καὶ ἡ ζωή, μέχρι νὰ βρεῖ κάποια στιγμὴ τὸ δρόμο της ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἀγγίζει τὸν φυσικὸ ἀποδέκτη της, τὸ κοινό, διοχετεύοντας στὸν ἐσωτερικό τον κόσμο τὴ συνέπεια

πρὸ πάντων ποὺ ἀποζητᾶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς γιὰ νὰ ἐδραιώσουν μέσα τους τὴν προσφορά της καὶ νὰ τὴν ἀποδεχθοῦν ὡς πραγματικὸ φυσικὸ εὐεργέτημα.

Κλείνοντας τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα, μέσα στὸν ἐλάχιστο χρόνο ποὺ εἶχα στὴ διάθεσή μου, θὰ ἀναφερθῶ σὲ τρεῖς διάσημες μορφὲς τῆς μουσικῆς στὸν αἰώνα μας, ποὺ ἡ καθεμιὰ μὲ τὸν τρόπο της ἐξέφρασε τὴν ἀνησυχία της γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς μουσικῆς.

‘Ο ‘Αρθοῦρος Χόνεγκερ, ὕστερα ἀπὸ διάφορες ἀπαισιόδοξες διαπιστώσεις, διερωτᾶται μὲ ἀγωνία «Οἱ τέχνες μας μᾶς ἐγκαταλείπουν;»

‘Ο ‘Ιγκόρ Στραβίνσκυ ἔδωσε κάποτε ἓνα σπουδαῖο μάθημα σὲ νέους συνθέτες ποὺ ἥθελαν νὰ ἐντυπωσιάσουν μόνο μὲ ἀκρότητες, χωρὶς νὰ ὑπάρχει περιεχόμενο στὰ ἔργα τους. «Δὲν ἀρκεῖ μόνο νὰ βιάσεις τὴν Εὐτέρπη» τοὺς εἶπε, «πρέπει νὰ μπορέσεις νὰ τῆς κάνεις παιδί». Τολμηρὰ ἄλλὰ καὶ ἐπιγραμματικὰ λόγια ἐνὸς ἐντονού βιαστῆ τῆς Εὐτέρπης, πατέρα δύως ὑγιῶν καὶ ρωμαλέων παιδιῶν. ὅπως στάθηκαν τὰ ἔργα του.

Τέλος ὅταν ὁ αἰσθητικὸς καὶ ουνθέτης Vincent d' Indy δέχτηκε τὸ ἀνήσυχο ἐρώτημα «Ποὺ βαδίζει ἡ τέχνη;» ἀπάντησε ἥρεμα: «Μὴν ἀνησυχεῖτε. Ἡ μουσικὴ θὰ βαδίσει ἐκεῖ ποὺ θὰ ὀδηγήσει ἡ μέλλουσα μεγαλοφυῖα» Δὲν ἔχουμε, λοιπόν, παρὰ νὰ περιμένουμε.

Εὐχαριστῶ.

Καὶ τώρα παρακαλῶ τὸν Γραμματέα τῶν Πρακτικῶν τῆς ‘Ολομελείας, ἀκαδημαϊκὸ κ. Μανόλη Χατζηδάκη νὰ διαβάσει τὴν ἔκθεση τοῦ ἀπόντος λόγῳ ἀσθενείας Γεν. Γραμματέως κ. Κωνστ. Τρυπάνη, σχετικὰ πρὸς τὴν ἀπονομὴ μεταλλίων, βραβείων καὶ ἐπαίνων καὶ τὴν προκήρυξη νέων βραβείων.